

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДЕГІ ҚАУІПСІЗДІК ПЕН КОНФИДЕНЦИАЛДЫҚТЫ МАШИНАЛЫҚ ОҚЫТУ ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ТАЛДАУ

Ынтықбай Б.Н.,
Мусиралиева Ш.Ж., Болатбек М.А.

Қазіргі уақытта әлеуметтік желілер адам өмірінің ажырамас бөлігіне айналды десек те болады, оның дәлелі ретінде әлеуметтік желілердің белсенді қолданушыларының миллиардтан асатынын айтуға болады. Қазір әлемде 4,2 млрд әлеуметтік желі пайдаланушылары бар. Олардың жыл сайынғы өсімі орташа есеппен 13%-ды құрайды және де 2021 жылғы дерекке қарағанда, әлем тұрғындарының 53,6%-ы әлеуметтік желі қолданушысы болып табылады. Олардың ең танымалдары: Facebook, YouTube, Twitter, Reddit, Instagram, Telegram, Vk, Ask.fm, Pinterest, LinkedIn, Google+ және т.б. [1].

Әлеуметтік желілердің кеңінен қолданылуы ыңғайлылықпен қатар әлеуметтік желілерден келетін қауіпті де тудырады. Соның бірақтары:

1. Әлеуметтік инженерия – киберқылмыскерлер арасында ең танымал тактика. Әлеуметтік желілер шабуылдаушыларға мүліктік және моральдық зиян келтіру үшін пайдаланылуы мүмкін құпия ақпаратты табу.
2. Достар. "Достар" тізіміне енгендерге сенім әрқашан кездейсоқ адамдарға қарағанда жоғары.
3. Веб-шабуыл. Әлеуметтік медиа веб-қосымшалар болғандықтан, хакерлер оларды браузерлердегі осалдықтарға шабуыл жасау үшін қолдану.
4. Әлеуметтік желілерде нәсілдік, ұлттық немесе діни алауыздықты қоздыру, тоталитарлық секталарды насихаттау.
5. Терроризмді насихаттау және көпшілікке тарату.
6. Кәметке толмағандарды жыныстық мақсаттарға тарту.

Әлеуметтік желілерді талдаудың көптеген бағыттары бар, олардың арасында төрт негізгісіні атап көрсетуге болады [2]. Олар: құрылымдық, ресурстық, нормативтік және динамикалық. Құрылымдық талдауда басты назар желінің формасы мен өзара әрекеттесудің қарқындылығына аударылады; ресурстық талдау кезінде әр желі қатысушысы ресурстар көзі ретінде және қатысушылардың көмегімен белгілі бір мақсатқа жету мүмкіндігі ретінде қарастырылады және деректер талданады.

Машиналық оқыту алгоритмдерін әлеуметтік желілерді талдауда қолданудың басты себебі әлеуметтік желідегі мәліметтердің құрылымсыздығына байланысты, кейбір деректерді сұрыптау, мәліметтер базасына кіру, бірақ деректердің көпшілігі атап айтқанда, қолданушының жазбалары құрылымдалмаған және мұқият талдауды қажет етеді [3].

Берілген мақала Қазақстан Республикасының цифрлық даму, инновациялар және аэроғарыш өнеркәсібі министрлігінің тапсырысы бойынша ғарыштық қызмет және ақпараттық қауіпсіздік саласындағы қолданбалы ғылыми зерттеулер бағытындағы "Мәтіндегі экстремистік бағытты анықтау үшін веб-ресурстардағы семантикалық талдау модельдерін, алгоритмдерін құрастыру және киберкриминалистика құрал-жабдықтарын әзірлеу" жобасы аясында жазылды, ЖТН АР06851248.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. 2021 жылға арналған барлық интернет және әлеуметтік желілер статистикасы. URL: <https://www.web-canare.ru>.
2. Чураков А.Н. Анализ социальных сетей. СоцИс, 2001, № 1, с. 109–121.
3. Huddy G. How does machine learning improve social media analysis? URL: <https://www.crimsonhexagon.com/blog/machine-learning-social-media-analysis>.